

להוציא את חמאס מעזה: האינטרס המשותף של מצרים וישראל

written by תא"ל במיל" יוסי קופרווסר | 19.02.2024

ההכרעה שתקבל ישראל בימים אלה בעניין המשך המלחמה בעזה והעסקה לשחרור החטופים, תקבע את גורלה לשנים ארוכות ותשליך על המציאות במזרח התיכון ומעבר לו. המשמעות ברורה: למרות הצטברות הלחצים והאתגרים, ישראל צריכה לעמוד על השלמת השגת היעד של מיטוט חמאס בעזה, שיביא גם לשחרור החטופים בתנאים שישראל יכולה להשלים איתם.

צריך להזכיר שמטרת חמאס היא להישאר הריבון בפועל בעזה, תוך שינוי המשוואה בינו ובין מדינת ישראל באופן שאפשר יהיה למנפו להישג בעבור הפלסטינים. הסרת הסגר מעל עזה, הכרה בינלאומית במדינה פלסטינית וניסיון לכפות אותה על ישראל, ושחרור המחבלים הכלואים בישראל עשויים להיות ביטוי מעשי להישג כזה.

במגעים לעסקת החטופים ובשיח על האפשרות של פעולת צה"ל ברפיח להשלמת השליטה ברצועה, חמאס מתנהל כמי שנמצא בעמדת כוח. זאת על בסיס המשך אחיזתו ב-134 חטופים, והצלחתו להפוך את האוכלוסייה האזרחית בעזה לא רק למגן אנושי ולמנוף להשמצת ישראל, אלא לכלי משחק אסטרטגי שבאמצעותו הוא מעצב את עמדת המערב ובראשו ארה"ב, ואת עמדת מדינות ערב ובהן מצרים, סעודיה וירדן.

הצלחה זו באה לידי ביטוי בשימוש שעשה נשיא ארה"ב ג'ו ביידן בנתוני הנפגעים של חמאס כאילו מדובר בנתוני אמת בדוקים, באזהרות מנהיגים במערב מפני פעולה צבאית ישראלית ברפיח שתפגע באזרחים, באיומים שמשמיעים גורמים מצרים (וערבים אחרים) באשר להשלכות האפשריות של פעולה כזו על עתיד היחסים עם ישראל, ובהתגייסות של ידידי חמאס במערב, בדגש על המוסלמים במישגן, להפעלת לחץ על הממשל האמריקני. במקביל נמשכת המחויבות של איראן, באמצעות החות'ים, חיזבאללה והמיליציות השיעיות בעיראק, לגבות את מאמצי חמאס על ידי דבקות בירי לעבר ישראל ומטרות אמריקניות.

עם זאת, התנהלות חמאס מנותקת במידה רבה מהמציאות בשטח ברצועת עזה עצמה. אומנם חמאס עדיין שולט במידה רבה באוכלוסייה ובמרחב רפיח, אך הוא איבד שליטה בשאר הרצועה וכוחו הצבאי והשלטוני נפגע קשות: בשורותיו נמנו אלפים רבים של הרוגים ופצועים, ו-18 מתוך 24 הגדודים שהפעיל התפרקו, בשעה שארבעה מששת הנותרים נמצאים ברפיח. מנהיגי הארגון מובכים, נתפסים בקרב רבים באוכלוסייה כאחראים למצוקתם, נמצאים במנוסה ועלולים ליפול בידי צה"ל בקרוב.

פעולת חילוץ החטופים ברפיח ממחישה את מחויבות ישראל להשלים את משימותיה, כולל בדרכים בלתי צפויות, ולהביא לשחרור חטופים במבצעים נוספים. ברור לפיכך שעל ישראל

לדחות את תכתיבי חמאס כפי שבאו לידי ביטוי בעמדתו בעניין עסקת החטופים.

הדרך הטובה ביותר לפתור את הבעיה ולהיחלץ מהמבוי הסתום שכל הצדדים נמצאים בו, היא באמצעות הצעה מצרית לחמאס להסכים לפינוי הנהגתו ושארית כוחו המזוין מהרצועה למדינה שתסכים לקלוט אותם (בעבר הוזכרה אלג'יריה בהקשר זה), ולשחרר את החטופים בתמורה לשחרור מספר רב יחסית של מחבלים אסירים, שזהותם תיקבע על ידי ישראל. אם חמאס יסכים לכך, ייחסך מישראל הצורך בפעולה צבאית מאתגרת ברפיח, מנהיגי המערב יוכלו להירגע, וכך גם המצרים החפצים בהכרעת חמאס אך חוששים מגל פליטים פלסטינים שינסו למצוא מקלט בתחומם. המצרים אף יזכו בשבחים וביוקרה על תרומתם לפתרון הבעיה, שתחפה ותשכיח את אוזלת ידם במניעת הברחות אמצעי הלחימה לחמאס בעזה דרך שטחם לאורך השנים. אם חמאס ידחה את ההצעה, ישראל תוכל להבהיר כי אין מנוס מבחינתה מפעולה צבאית ברפיח, וכי היא תעשה כמיטב יכולתה למנוע פגיעה באזרחים ונהירת אוכלוסייה למצרים, וכי היא מצפה לשיתוף פעולה עם קהיר הן בהקשר מיידי זה הן באשר לסוגיית היום שאחרי חמאס.

ואכן, לישראל יש עניין לערב את מצרים כמה שיותר בניהול הרצועה בעתיד. שיתוף הפעולה והתיאום עם המצרים חיוני כדי למנוע הברחות נשק, אך למצרים נועד תפקיד גם בפקוח הבינלאומי והערבי, בתיאום עם ישראל, על חלוקת הסיוע לשיקום הרצועה ועל המנהל הפלסטיני המקומי שינהל את חיי היומיום ברצועה ביום שאחרי המלחמה, כשיהיה ברור שגורמי הטרור אינם עומדים לשוב ולהשתלט על עזה.

קהיר איננה נלהבת בינתיים לקחת על עצמה מחויבות בהקשר הזה, מחשש שתיתפס כמי שמאפשרת השתלטות ישראלית על הרצועה. לכן יש צורך בהידברות עמוקה ומפורטת שתחדד את האינטרס המשותף של שתי המדינות ביציבות ובבלימת הגורמים הקיצוניים בהובלת איראן והאחים המוסלמים, שחמאס משתייך אליהם.

לישראל היסטוריה של הליכה לקראת מצרים במאבק נגד הגורמים המסכנים את היציבות. ישראל פעלה מול ארה"ב למנוע פגיעה בסיוע למצרים, הסכימה לאפשר למצרים להכניס לסיני כוחות גדולים בהרבה מהמותר על פי הנספח הביטחוני להסכם השלום, לצורך המאבק בארגוני הטרור האסלאמיסטיים בחצי האי, ולפי דיווחים שונים אף עשתה יותר מכך כדי לסייע למצרים.

עכשיו תורו של הנשיא א־סיסי להשיב במטבע דומה. מצרים עלולה להתנות את מעורבותה במחויבות ישראלית לתואי שיוביל למדינה פלסטינית. על ישראל להבהיר כי מדינה כזו תיפול במהירות לידי הקיצונים ובראשם חמאס, ולכן הקמתה מנוגדת גם לאינטרס המצרי.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 19.2.2024.